

Voldtægt og social status.

Nogle bemærkninger til professor KAARE SVALASTOGA af universitetsstipendiat cand. psych. BERL KUTSCHINSKY.

I en interessant artikel af Svalastoga med titlen „Voldtægtsforbrydelsen i sociologisk belysning“ (NTfK 1961, s. 309—323) drages der bl. a. den konklusion, at „voldtægtsforbrydere er mere end normalt tilbøjelige til at søge deres ofre blandt kvinder, der står dem fjernt på den sociale stige“ s. (321). Dette betragtes som godtgjort ved en sammenligning af gerningsmands og offers sociale status i 141 voldtægtssager, behandlet ved dansk domstol, der udgør materialet i forfatterens sociologiske undersøgelse. På et møde i Kriminologisk Selskab, hvor denne undersøgelse blev forelagt, fremsatte jeg en formodning om, at iagttagelsen måtte kunne tilbageføres til materialets udvælgelse og behandling, ikke gerningsmandens reelle udvælgelse af offer. Da forfatteren i sin artikel henviser til mit diskussionsindlæg, som han synes i nogen grad at have misforstået, finder jeg det rimeligt her mere indgående at begrunde min formodning, idet jeg samtidig skal knytte nogle principielle betragtninger til problemet.

1) Af tabel 3 i nævnte artikel (s. 320) fremgår det, at ofrets sociale status gennemgående er højere end gerningsmandens. Dette behøver imidlertid ikke at bero på, at voldtægtsforbryderne på én eller anden måde har haft en tendens til at „søge deres ofre blandt kvinder, der står dem fjernt på den sociale stige“, eller andre former for „skæv“ udvælgelse. Dersom ofrene er et i henseende til socialt niveau helt tilfældigt udvalg af kvinder, vil en gennemgående uoverensstemmelse i statusniveau mellem offer og gerningsmand nødvendigvis opstå, eftersom gerningsmændene overvejende tilhører de lavere sociale lag. Forfatteren mener at kunne påvise, at forskellen holder sig, også når gerningsmændenes sociale tilhørighed holdes konstant. Dette gør han ved at foretage en sammenligning mellem „valg af offer“ og (fra et andet materiale hentede oplysninger vedrørende) „valg af ægteskabelig partner“ (tabel 4), der skulle vise, at uanset mandens sociale status er „ofrenes“ sociale status højere end „hustruernes“. Dette fremgår *ikke* af den pågældende tabel, tværtimod kommer kun 42 % af „ofrene“ fra et højere statuslag end mandens mod 59 % af „hustruerne“. Men uanset resultatet af denne sammenligning (så interessant den i sig selv kan være) må det anses for en misforståelse at betragte resultatet af hustruvalg som lig med *det forventede* valg af offer for en seksualforbrydelse. De to typer af sociale relationer har i de fleste henseender kun rent overfladiske lighedspunkter.

En „skæv“ udvælgelse af ofre kan dokumenteres ved en påvisning af, at den sociale statusfordeling blandt ofrene er en anden

(in casu: højere) end den, der ville resultere af en m. h. t. socialt niveau *tilfældig* udvælgelse af kvinder. Hvad resultatet af en sådan undersøgelse ville blive, fremgår formentlig af tabellen s. 318, hvorefter forfatteren selv konkluderer, at hypotesen om at det kvindelige offer fortrinsvis vil tilhøre de højere eller mellemste sociale lag må forkastes.

2) Hvad resultatet af en statusundersøgelse hos ofrene nu end måtte blive, må man imidlertid være varsom med at anse dette for en oplysning om, hvem voldtægtsforbrydere „foretrækker“. Der sker jo nemlig ikke én, men *mange* udvælgelser, før det foreliggende materiale har skilt sig ud: 1) Af samtlige kvinder udvælges sådanne, der „udsætter sig for“ voldtægt, f. ex. færdes alene på sådanne steder og sådanne tidspunkter, hvor voldtægt er mulig, undlader at låse døre, når de er alene hjemme. Blandt dem udvælges (2) de, der bliver påtvunget samleje. Blandt dem (3), de, der *oplever* et påtvunget samleje som voldtægt, altså som en lovovertrædelse. Blandt dem (4) de, der foretager anmeldelse (Svalastoga omtaler dette punkt). Blandt dem (5) de tilfælde, hvor gerningsmanden bliver fundet. Og endelig udvælges heraf (6) de tilfælde, hvor gerningsmanden registreres, og der rejses tiltale. Det fremgår ikke, om Svalastogas materiale også rummer frifindelser, henlæggelser p. g. a. bevisets stilling og tiltalefrafald.

Det er en almindelig iagttagelse, at socialt niveau er en særdeles „følsom“ faktor, der berøres af en mængde forskellige udvælgelseskriterier, og der er god grund til at tro, at udvælgelsen i henseende til socialt niveau har været „skæv“ *i den ene eller den anden retning* på flere af de ovennævnte trin. Den lille brøkdel af ofre, vi her har kunnet iagttage, kan således næppe fortælle os meget om social status hos samtlige (i nævnte periode, danske) ofre for voldtægt.

Selv om Svalastoga har valgt at definere sit kriminalitetsbegreb som den kriminelle handling, der har foranlediget politianmeldelse og indbringelse for retten (s. 316), og derved formelt givet sine resultater ret til at stå på egne ben, så er den reelle interesse, der knytter sig til en sådan undersøgelse, i høj grad afhængig af, hvor vidt vi véd noget om relationen mellem undersøgelsesmateriale og det totalmateriale, hvorfra det på „ukontrolleret“ vis er udvalgt. Dette gælder i højere grad studiet af ofret end studiet af lovovertræderen. For medens gruppen af *registrerede lovovertrædere* adskiller sig fra samtlige ved at bestå af dem, der er „blevet taget“, og dem samfundet reagerer overfor, således at denne gruppe i mange henseender udgør et studieobjekt „af egen ret“ (cfr. f. ex. Christie, NTFK 1958, s. 135), så kan dette ikke på samme måde siges om gruppen af „*registrerede ofre*“ — og da slet ikke, hvis vi ved registrerede som her forstår sådanne, hvor gerningsmanden er fundet.

Berl Kutschinsky.